

Forumadvies NL LOM verwijderen

Forum Standaardisatie:	woensdag 2 oktober 2024
Agendapunt:	3A
Documentnummer:	FS-20241002.3A
Aan:	Forum Standaardisatie
Van:	Stuurgroep Open Standaarden
Datum:	20 september 2024
Versie:	1.0
Bijlagen:	Expertadvies NL LOM Commentaar uit de openbare consultatie van NL LOM
Rechten	CC0 publieke domein verklaring

1 Advies

Het Forum Standaardisatie adviseert het Overheidsbrede Overleg Digitale Overheid (OBDO) om NL LOM niet meer te verplichten, maar aan te bevelen aan de overheid door deze te verwijderen van de 'Pas toe of leg uit'-lijst van het Forum Standaardisatie en te plaatsen op de lijst aanbevolen standaarden.

NL LOM is een standaard voor het beschrijven van onderwijsmaterialen. NL LOM bevordert de herbruikbaarheid van onderwijsmateriaal door deze beter vindbaar te maken aan de hand van beschrijvingen (metadata). NL LOM heeft toegevoegde waarde en het beheer is goed geregeld.

Draagvlak voor en adoptie van NL LOM blijft buiten de onderwijssector echter beperkt. Ook de uitbreiding van het werkingsgebied van NL LOM buiten de onderwijssector blijft beperkt, ondanks langdurige verplichting via de 'Pas toe of leg uit'-lijst. Daarmee lijkt het verplichten van NL LOM via de 'Pas toe of leg uit'-lijst niet meer een passend middel om de adoptie van NL LOM door de overheid te bevorderen.

Het Forum Standaardisatie ziet wel meerwaarde in het blijven stimuleren van adoptie van NL LOM voor toekomstige verbreding van het gebruik van NL LOM binnen en buiten de onderwijssector. Het Forum Standaardisatie adviseert daarom om NL LOM als bewezen

standaard aan te bevelen aan de overheid en te verplaatsen van de 'Pas toe of leg uit'-lijst naar de lijst aanbevolen standaarden.

In de rest van dit document wordt dit advies nader onderbouwd. Hoofdstuk 2 geeft een korte uitleg van het belang van de standaard. Hoofdstuk 3 beschrijft het proces waarmee dit advies tot stand kwam en de experts die daarbij betrokken waren. Hoofdstuk 4 beschrijft de resultaten van de toetsing van de standaard tegen de criteria voor opname op de lijst. Tenslotte geeft hoofdstuk 5 aanvullende adviezen om de adoptie van de standaard te stimuleren.

2 Korte beschrijving van de standaard

2.1 Over de standaard

[NL LOM](#) is een metadata standaard voor educatieve content in beheer bij [EduStandaard](#). De standaard specificeert hoe metadata van onderwijsmaterialen zoals auteursgegevens, titel, uitgever en taal moet worden vastgelegd. NL LOM is een Nederlands toepassingsprofiel op de internationale standaard [IEEE-LOM](#). Het is in de eerste plaats een semantische standaard, maar NL LOM heeft ook enkele technische kenmerken. Het streven is om NL LOM ook breder dan in de onderwijssector in de overheid te gebruiken, waaronder in de erfgoed- en culturele sector.

2.2 Waarom is deze standaard belangrijk?

NL LOM draagt bij aan betere gegevensuitwisseling en herbruikbaarheid van onderwijsmaterialen doordat NL LOM onderwijsmaterialen, zowel nationaal als internationaal vindbaar en onderling vergelijkbaar maakt. Door het metadateren van onderwijsmateriaal is het onderwijsmateriaal (beter) terug te vinden en op verschillende plekken beschikbaar. Dit bevordert de herbruikbaarheid van onderwijsmateriaal. Daarbij is het belangrijk dat NL LOM is gebaseerd op de internationale standaard IEEE-LOM. Daardoor kan content eenvoudig internationaal beschikbaar worden gesteld. Ook is het mogelijk om content die niet specifiek voor Nederland bedoeld is (bijvoorbeeld Engelstalige documenten of websites) toch op te nemen in een Nederlandse elektronische leeromgeving.

3 Betrokkenen en proces

3.1 Gevolgde procedure

In 2021 is de verwijderingsprocedure van NL LOM gestart. Tijdens de expertconsultatie van 4 februari 2021 was de conclusie, vastgelegd in dit [expertadvies](#), om NL LOM niet te verwijderen van de 'Pas toe of leg uit'-lijst, omdat uit de expertconsultatie onvoldoende draagvlak bleek om de standaard van de lijst te verwijderen.

Daarbij werd geadviseerd om deze verwijdering opnieuw te overwegen wanneer de activiteiten eind 2022 nog niet hebben geleid tot het resultaat dat meer organisaties (buiten de onderwijssector) de standaard hebben geadopteerd.

Op 26 oktober 2023 heeft het bureau Forum Standaardisatie besloten de verwijderingsprocedure van NL LOM alsnog te hervatten. Dit omdat geconcludeerd werd dat er geen duidelijke uitbreiding van de standaard buiten de onderwijssector zichtbaar was geworden. Met het hervatten van de verwijderingsprocedure geeft het Bureau Forum Standaardisatie uitvoering aan de uitkomsten van de Forum Standaardisatie-vergadering van 9 juni 2021 over NL LOM.

Bureau Forum Standaardisatie heeft vervolgens separaat diverse organisaties in de erfgoed- en culturele sector benaderd voor deelname aan de expertgroep en/ of voor het leveren van een schriftelijke bijdrage hierover.

De expertgroep is op 16 april 2024 bijeengekomen om de standaard te toetsen op basis van de toetsingscriteria voor het verwijderen van een standaard van de lijsten en geïdentificeerde aandachtspunten te bespreken. Tijdens deze bijeenkomst zijn ook het toepassings- en werkingsgebied van de standaard geverifieerd. De uitkomst van het expertonderzoek is vastgelegd in dit [expertadvies](#). Paragraaf 3.2 geeft de samenstelling van de expertgroep weer.

Het Bureau Forum Standaardisatie publiceerde het expertadvies ter openbare consultatie van 17 juni 2024 tot en met 15 juli 2024 op internetconsultatie.nl. In de openbare consultatie is één reactie ontvangen, te weten van Dalida van Dessel van het [Nederlands Instituut voor Beeld & Geluid](#) (NIBG).

Dit Forumadvies is opgesteld op basis van het expertadvies, de reactie uit de openbare consultatie en inzichten van de leden van het Forum Standaardisatie.

3.2 Samenstelling van de expertgroep

Forum Standaardisatie streeft naar een representatieve expertgroep met een evenwichtige publiek-private vertegenwoordiging van (toekomstige) gebruikers, leveranciers, wetenschappers en andere belanghebbenden. De expertgroep heeft een onafhankelijk voorzitter die de expertbijeenkomst leidt.

Aan de expertbijeenkomst hebben deelgenomen:

- Linda Legrand - SURF
- Jeroen de Jong - SURF
- Henk Nijstad - Edustandaard

Bart den Haan, adviseur bij InnoValor Advies, heeft de procedure in opdracht van het Bureau Forum Standaardisatie begeleid.

Annemieke Toersen van het Bureau Forum Standaardisatie was als toehoorder bij de expertbijeenkomst aanwezig.

Onder andere de Koninklijke Bibliotheek, DEN (aanjager van digitale transformatie voor cultuur), Nationaal Archief, Rijksmuseum, Reinwardt Academie (Amsterdamse Hogeschool voor de kunsten), leveranciers van kennissystemen en collectiebeheersystemen voor de erfgoedsector zoals ArchiXL, Picturae, DE REE archiefsystemen en Atlantis Erfgoed zijn benaderd. Deze partijen hebben aangegeven te weinig kennis of gebruik van NL LOM te hebben om deelname aan de expertgroep voor zich te rechtvaardigen.

Daarnaast is op aanraden van de experts ook Beeld en Geluid als gebruiker actief benaderd om een reactie te geven tijdens de internetconsultatie. Zij hebben hier gehoor aan gegeven, zie paragraaf 3.4.

3.3 Resultaat van het expertonderzoek

Binnen de onderwijssector is de adoptiegraad hoog, maar het draagvlak en adoptie buiten de onderwijssector blijft echter beperkt. Ook de uitbreiding van het werkingsgebied van NL LOM buiten de onderwijssector blijft beperkt, ondanks langdurige verplichting via 'Pas toe of leg uit'-lijst. Daarmee lijkt het verplichten van NL LOM via de 'Pas toe of leg uit'-lijst niet meer een passend middel om de adoptie van NL LOM door de overheid te bevorderen. Experts zien wel meerwaarde in het blijven stimuleren van de adoptie van NL LOM voor een toekomstige verbreding van het gebruik van NL LOM binnen en buiten de onderwijssector. Experts geven aan dat het een logische stap is om NL LOM als bewezen standaard aan te bevelen aan de overheid en te verplaatsen van de 'Pas toe of leg uit'-lijst naar de lijst aanbevolen standaarden.

3.4 Resultaat van de openbare consultatie

In de openbare consultatie werd [één reactie](#) ontvangen, te weten van Dalida van Dessel van het Nederlands Instituut voor Beeld & Geluid.

3.4.1 Reactie van Nederlands Instituut voor Beeld & Geluid

Het NIBG is het eens met de experts om NL LOM niet meer te verplichten aan de overheid, maar deze wel aan te bevelen aan de overheid.

4 Toetsing op inhoudelijke criteria

Het Forum Standaardisatie hanteert vier criteria om te bepalen of een standaard in aanmerking komt voor opname op de lijst:

1. Heeft de standaard toegevoegde waarde?
2. Zijn de standaard en het standaardisatieproces voldoende open?
3. Heeft de standaard voldoende draagvlak?
4. Is opname op de lijst een passend middel om de adoptie te bevorderen?

Op de website van het Forum Standaardisatie is informatie te vinden over deze [criteria en de toetsingsprocedure](#).

Dit hoofdstuk beoordeelt in hoeverre NL LOM voldoet aan deze vier criteria op basis van het expertadvies en de reactie uit de openbare consultatie.

4.1 Toegevoegde waarde

De toetsingsprocedure wijst uit dat NL LOM nog steeds voldoet aan het criterium 'toegevoegde waarde'. Het vergroot de interoperabiliteit tussen partijen in de educatieve contentketen. De standaard is belangrijk voor meerdere sectoren die werken met onderwijsmaterialen, zoals de Belastingdienst, uitgevers, onderwijs en culturele sector.

Het functioneel toepassingsgebied ("NL LOM moet worden toegepast bij de metadatering van content die ontsloten wordt ten behoeve van educatieve doeleinden") is breed gedefinieerd voor organisaties waar met leermateriaal wordt gewerkt en voor organisaties buiten de onderwijssector. NL LOM kan gebruikt worden door verschillende organisaties binnen de onderwijssector. Daarnaast kan de standaard ook gebruikt worden voor gegevensuitwisseling met andere sectoren (zoals de erfgoed- en cultuursector) en over landsgrenzen heen.

NL LOM is een Nederlands toepassingsprofiel van de internationale standaard [IEEE-LOM](#).

NL LOM is nauw verbonden met de standaard [OAI-PMH](#), die na evaluatie in 2017 van de 'Pas toe of leg uit' lijst naar de lijst aanbevolen standaarden werd verplaatst. NL LOM en OAI-PMH werken samen voor het ontsluiten en metadatering van onderwijsmaterialen. OAI-PMH is een standaard voor verzamelen van metadata uit repositories (een bibliotheek met documenten of objecten). NL LOM beschrijft welke metadata toegekend moet worden aan educatieve content.

NL LOM heeft momenteel toegevoegde waarde omdat het de interoperabiliteit tussen partijen in de educatieve contentketen vergroot. De standaard is belangrijk voor meerdere sectoren die werken met onderwijsmaterialen, zoals de Belastingdienst, uitgevers, onderwijs en culturele sector.

4.2 Open standaardisatieproces

De toetsingsprocedure wijst uit dat NL LOM voldoet aan het criterium 'open standaardisatieproces'.

Het beheer van NL LOM ligt bij [Bureau Edustandaard](#) (Kennisset), specifiek bij werkgroep 'Metadata – subwerkgroep ECK metadata' (Educatieve Content Keten). De werkgroep onderhoudt de standaard tot op heden voldoende. De specificatie van NL LOM is vrij voor iedereen beschikbaar middels documentatie die in te zien is via de [NL LOM Wiki](#) van SURF en via [Edustandaard](#).

Informatie over het beheer en de (door)ontwikkeling van NL LOM is vrij voor iedereen beschikbaar via Bureau Edustandaard. Documentatie van bijeenkomsten en besluiten zijn downloadbaar en nieuwe wijzigingsvoorstellen zijn in te zien.

De standaard heeft geen afhankelijkheden van specificaties, diensten of producten van derden waar patenten of licenties aan verbonden zijn.

In de werkgroep die NL LOM ontwikkelt en beheert zitten stakeholders met verschillende rollen. Zo zijn er inhoudelijke en technische experts, gebruikers en functioneel beheerders. Zij toetsen de inhoudelijke en technische juistheid en praktische toepasbaarheid van de standaard. Belanghebbenden kunnen zich aanmelden om deel te nemen aan de werkgroep en zo betrokken worden in het besluitvormingsproces. Het besluitvormingsproces is beschreven in de [richtlijnen en handreikingen voor werkgroepen](#).

Er wordt niet regelmatig een overleg met belanghebbenden gepland. Wel is er online contact in een [LinkedIn-groep](#), waar de beheerders wijzigingen voorleggen en discussiepunten bespreken. De Nederlandse overheid is momenteel niet direct betrokken in de ontwikkeling en het beheer van de standaard. Indirect kan de overheid wel deelnemen aan de werkgroep en invloed uitoefenen op het besluitvormingsproces. Met name onderwijsorganisaties zijn als belanghebbenden betrokken bij het beheer van NL LOM.

Edustandaard organiseert een publieke consultatie van zes weken over grote wijzigingen van de standaard, zodat een breder publiek kan reageren voordat de standaard wordt vastgesteld.

Specificaties en meer informatie over NL LOM is te vinden in de [NL LOM wiki](#). Voor ondersteuning bij implementatie kunnen gebruikers contact opnemen met Edustandaard of een vraag uitzetten in de [LinkedIn-groep](#).

4.3 Draagvlak

De toetsingsprocedure wijst uit dat NL LOM niet voldoet aan het criterium 'draagvlak'.

Binnen de publieke sector en bij marktpartijen lijkt NL LOM beperkt gebruikt te worden. Wel wordt de standaard veelvuldig gebruikt door onderwijsorganisaties. Zo werken [Edurep](#) (index met open leermateriaal) en diverse universiteiten (o.a. Wageningen University & Research (WUR) en Vrije Universiteit Amsterdam (VU)) met NL LOM.

NL LOM is in het onderwijsveld goed geadopteerd. Echter, bij marktpartijen en binnen de erfgoed- en culturele sector lijkt er minder draagvlak te zijn voor de verplichting van NL LOM. De erfgoedsector is een beoogde doelgroep voor NL LOM buiten de onderwijssector. Diverse organisaties in de erfgoed- en culturele sector zijn benaderd voor deelname aan de expertgroep en of voor het leveren van een schriftelijke bijdrage, waaronder Nationale Koninklijke Bibliotheek, DEN, Nationaal Archief, Rijksmuseum, Reinwardt Academie, leveranciers van kennissystemen en collectiebeheersystemen voor de erfgoedsector zoals ArchiXL, Picturae, DE REE archiefsystemen, Atlantis Erfgoed en Reinwardt Academie. Geen

van deze partijen heeft aangegeven kennis te hebben over de standaard en/of deze te gebruiken.

Positieve signalen over (de behoefte aan) toekomstig gebruik buiten het onderwijsveld zijn niet afdoende vastgesteld om NL LOM te blijven verplichten aan de overheid. SURF heeft in 2021 aangegeven dat de ambitie is uitgesproken om het gebruik van NL LOM verder te bevorderen buiten het onderwijsveld. Zo zijn er uitgeverijen benaderd. Ministeries zijn een aantal jaren geleden benaderd om de standaard te adopteren, maar toonden hierin geen interesse. Daarnaast wilde men de toepassing uitbreiden door bijvoorbeeld videomateriaal ook volgens NL LOM te metadateren. Zo heeft het [NIBG](#) bijvoorbeeld ingezet op de ontwikkeling van een portaal waarbij NL LOM wordt ingezet om videocontent te ontsluiten voor educatieve doeleinden. Buiten de onderwijssector zijn tot dusver verder geen organisaties bekend die in de afgelopen twee jaar NL LOM hebben geadopteerd.

SURF geeft aan dat er recentelijk positieve signalen zijn over het toekomstige gebruik van NL LOM, onder andere binnen het [Npuls programma](#) (Nationaal Groeifondsprogramma van en voor alle publieke mbo-scholen, hogescholen en universiteiten in Nederland). Voor Npuls is het voor de komende acht jaar noodzakelijk om binnen het platform 'materialen' standaarden verplicht te maken. Standaardisatie is daarbij van groot belang en daarmee de NL LOM standaard.

Echter, ondanks het belang van de standaard en de mogelijke toekomstige verbreding van de adoptie via het Npuls programma, zijn er te weinig positieve signalen die uitbreiding van het gebruik van de standaard buiten de onderwijssector laten zien. Op dit moment is er daarom onvoldoende breed draagvlak om NL LOM te blijven verplichten aan de overheid via de 'Pas toe of leg uit'-lijst van het Forum Standaardisatie.

4.4 Opname op de lijst bevordert adoptie

De toetsingsprocedure wijst uit dat NL LOM niet voldoet aan het criterium 'opname op de lijst bevordert adoptie'.

Er is geen duidelijke uitbreiding van het werkingsgebied van de standaard buiten de onderwijssector zichtbaar geworden ten opzichte van het expertadvies uit 2021. De standaard is voor de onderwijssector dusdanig geïntegreerd en nuttig, dat handhaving op de 'Pas toe of leg uit'-lijst niet per se nodig is.

Om adoptie buiten het onderwijsveld te stimuleren kan handhaving echter wel relevant zijn. SURF vindt het stimuleren van het gebruik van de standaard in de breedte belangrijk. De standaard is belangrijk voor meer sectoren (zoals de Belastingdienst, uitgevers, onderwijs en culturele sector).

Echter, aangezien mogelijk relevante sectoren zoals de erfgoed- en culturele sector beperkte interesse blijken te hebben, heeft het verplichten van NL LOM minder toegevoegde waarde gehad voor het bevorderen van verdere adoptie. Daarmee lijkt het verplichten van NL LOM niet een passend middel om de adoptie van NL LOM te bevorderen buiten de onderwijssector.

Experts zien wel meerwaarde in het blijven stimuleren van adoptie van NL LOM voor toekomstige verbreding van het gebruik van NL LOM binnen en buiten de onderwijssector. Experts geven aan dat het een logische stap is om NL LOM als bewezen standaard aan te bevelen aan de overheid en te verplaatsen van de 'Pas toe of leg uit'-lijst naar de lijst aanbevolen standaarden.

5 Adviezen bij opname van de standaard

Het Forum Standaardisatie geeft de volgende adviezen bij verwijdering van NL LOM op de 'Pas toe of leg uit'-lijst:

- Om NL LOM niet langer te verplichten, maar de standaard wel te blijven stimuleren en NL LOM gelijktijdig met deze procedure voor het niet meer verplichten van NL LOM te verplaatsen van de 'Pas toe of leg uit'-lijst naar de lijst aanbevolen standaarden;
- Aan SURF als grootste belanghebbende om:
  - o de community rondom NL LOM te beheren en als eerste aanspreekpunt te fungeren. De registratie en publicatie van de standaard blijft op de website van Edustandaard staan.